

innhold

Langt bak klimamål

Selv med regjeringens planlagte klimatiltak er Norge blant de landene som ligger lengst fra vårt Kyoto-mål.

Side 4

Rekordstor kullproduksjon

Kullproduksjonen på Svalbard ble rekordstor i fjor.

Side 6

Pop med buss-penger

De fem største byene har søkt om til sammen 176 millioner statlige kroner for å styrke kollektivtransporten.

Side 7

Oljeleting skremmer fisken

Seismikk skremmer fisken, viser forskning.

Side 8

Sliter med returpapiret

Hippopotamus AS gikk med millionunderskudd i 2003. Nå satser selskapet på kjernevirksomheten og de miljøinteresserte.

Side 9

Russere må rydde

Norske myndigheter har for første gang pålagt russerne å fjerne oljesøl og miljøgifter på Svalbard.

Side 11

Enorme hiStoriske utSlipp fra Oljeselskap

Miljøorganisasjonene demonstrerte og oppfordret til midlertidig boikott av Esso sommeren 2001. Nå har Friends of the Earth kartlagt utslippene fra selskapets aktiviteter. (Foto: Audun Garberg)

Esso (ExxonMobil) har bidratt til 5 prosent av de menneskeskapte CO₂-utslippene. Det hevder en ny rapport som kartlegger utslippene fra selskapets aktivitet og produkter de siste 120 årene. Friends of the Earth mener rapporten kan danne grunnlag for erstatningskrav mot selskapet fra de som rammes av klimaendringer.

Side 3

leder

Essos klima-ansvar

Exxon Mobil/Esso har bidratt til 5 prosent av de menneskeskapte utslippene av drivhusgassen CO₂, viser en rapport vi omtaler i denne utgaven av Natur & miljø Bulletin. Dette er første gang miljøorganisasjonene lager et slikt utslippsregnskap. Og selskapet var en selvskreven kandidat. Exxon Mobil - ett av verdens største oljeselskaper - tar ikke klimatrusselen på alvor. Snarere tvert imot: Etter hvert som de vitenskapelige bevisene for global oppvarming har blitt stadig sterkere, har Esso pøst penger inn i grupper som bestrider menneskeskapt drivhuseffekt og bekjemper Kyoto-protokollen.

Selskapet har slett ikke vært alene om dette, men flere av deres alliansepartnere har etter hvert inntatt en mer moderat posisjon. Europeiske selskaper som Shell og BP støtter klimavtalen fra Kyoto og er tungt inne i fornybar energi.

Exxon Mobil satser derimot fortsatt på fossilt. Mangelen på samfunnsansvar blir bare understreket av at de ikke vil kommentere kritikken mot selskapets klimapolitikk.

Ikke rart at miljøorganisasjoner som Friends of the Earth truer med søksmål og boikottaksjoner. Og selv om Norge er et lite land, bør vi ta selskapets forhenværende informasjonsdirektør på ordet når han til Natur & miljø uttalte: "Selvsagt kommuniserer vi til morselskapet hvilke synspunkter og reaksjoner som kommer til uttrykk i den norske virkelighet..."

Bellona anklager finsk atombyrå

Bellona mener den finske Strålesikkerhetssentralen (STUK) har vært uaktsom i forhold til sikkerhet og korrupsjon.

I en rapport hevder Bellona at STUK har gått god for sikkerheten ved kjernekraftverket i Sosnovy Bor, 70 kilometer utenfor St. Petersburg, samtidig som de har visst om lekkasjer fra lagringsanlegget for brukt atom Brensel.

Bellonas Sergei Kharitonov, som har forfattet rapporten, har selv arbeidet som sjef ved dette lagringsanlegget. I tillegg hevder Bellona at flere nyinnkjøpte deler til anlegget, som var finansiert over det finske statsbudsjett

et og skulle bidra til forhøyet sikkerhet, har blitt stjålet fra kraftverket. I tillegg har andre deler blitt innkjøpt gjennom mellommenn til priser som ligger fem ganger høyere enn markedspris.

• Ledelsen i STUK og ved

atomkraftverket avviser beskyldningene om uaktsomheter, og hevder ifølge St. Petersburg Times at Kharitonov opptre på vegne av vestlige interesser som er motstandere av Russlands nasjonale energipolitikk.

Soya ødelegger regnskogen vår

Etter noen år med en forsiktig nedgang i avskogingen, har ødeleggelsen av klodens rikeste økosystem skutt fart de siste tre årene. Årsak: Soya.

Miljøvernorganisasjoner i Brasil roper nå varsku for Amazonas. Økningen på hele 40 prosent i avskogingen fra 2001 til 2002, blir i stor grad forklart med den voldsomme økningen i Brasils soyaproduksjon. Ennå er ikke de offisielle avskogingstallene for 2003 lansert, men miljøorganisasjonene frykter at soyaindustrien igjen vil sørge for

Vær obs på hva du spiser dersom du vil redde regnskogen. (Foto: Kristian Aas)

rekordhøye avskogingstall, skriver Regnskogsfondet i en pressemelding.

— Kan ikke NSB telle?

Politikere i Grenland antyder at NSB bevisst har krympet passasjertallene på strekningen fra Larvik til Skien, for å presse gjennom nedleggelse av flere togavganger på strekningen. NSB hevdet på sine nettsider at strekningen kun har 100 000 reisende i året, mens det korrekte tallet er 240 000.

Samferdselsminister Torild Skogsholm har brukt tallmaterialet fra NSB som en for-

klaring på hvorfor togtilbudet skulle kuttes.

— Totalt var det i fjor 240.000 passasjerer mellom Larvik og Skien, sier NSBs informasjonssjef Audun Tjomsland til Porsgrunns Dagblad.

— Etter dette kan vi ikke stole på NSBs tall. Kan de ikke telle i NSB?, spør lokalpolitikker Petter Ellefsen i Porsgrunn. Han vil kjempe for å opprettholde, og på sikt forbedre tilbudet.

Avslører Essos klima-ansvar

Esso (Exxon Mobil) har gjennom sin 120 år lange historie bidratt til 5 prosent av de menneskeskapte CO₂-utslippene, hevder en ny rapport. Den kan danne grunnlag for erstatningskrav mot selskapet.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Aktiviteten og produktene til Exxon Mobil (Esso) har bidratt til mellom 4,7 og 5,3 prosent av de samlede utslippene av klimagassen CO₂ de siste 120 årene. Det hevder en rapport utarbeidet på oppdrag for den internasjonale miljøorganisasjonen Friends of the Earth (FoE). Rapporten tar for seg utslippene fra Standard Oil Trust, som ble grunnlagt i 1882, frem til i dag, og baserer seg blant annet på selskapets egne årsrapporter.

ERSTATNINGSKRAV

Dette er første gang et selskaps historiske utslipp av klimagasser er kartlagt. At Esso ble valgt var ingen tilfeldighet. Selskapet har gjentatte ganger forsøkt å underminere den vitenskapelige enigheten rundt klimaendringer og slåss mot Kyoto-protokollen.

FoE mener rapporten kan danne grunnlag for erstatningskrav mot Esso fra de som ram-

mes av klimaendringer. Organisasjonen viser til at de største årlige utslippene fra selskapet har kommet etter 1996, året da FN's klimapanel (IPCC) slo fast at menneskeskapte utslipp har merkbar effekt på jordens klima. Hele 70 prosent av utslippene har kommet etter 1967 da forskere la frem de første relativt klare bevis på at klimaendringer virkelig kunne skje.

— Exxon Mobil stikker hodet i sanden akkurat som tobakksselskaper, som kjente til de skadelige effektene av sine produkter, og til sist måtte betale for det, sier Jon Sohn i FoE i en pressemelding.

Esso i Norge ønsker ikke å kommentere utspillet. Informasjonssjef Magne Hovda mener form og innhold i utspillet fra FoE er av en slik at han ikke ønsker å kommentere det.

STATOIL OG HYDRO?

Norges Naturvernforbund er medlem av Friends of the Earth. Forbundets leder, Erik Solheim,

Britisk protest mot Essos miljøprofil.

mener rapporten presenterer en interessant innfallsvinkel.

— Utredningen dokumenterer det som hittil har vært, og fortsatt er, et manglende sam-

funns- og miljøansvar hos Esso, sier Solheim. Han sier det kan være aktuelt å lage lignende regnskap for norske bedrifter som Statoil og Hydro.

— Det gir forsterket grunnlag for å si at selskaper og bedrifter som påvirker miljøet må ta et utvidet ansvar, også for konsekvenser de kanskje ikke kjente til da utslippene begynte. Hvis noen kan bruke dette til å gå til rettssak er det fint, men jeg ser ikke for meg at Naturvernforbundet kommer til å gjøre det. Dette er tunge saker både økonomisk og ressursmessig, mener Solheim.

- Sugen på naturvitenskapelige fag?

BIO teknologi
MILJØ forvaltning

Vi har utdanningene!

3-årige bachelor-studier

- Bioteknologi
- Miljøbioteknologi
- Miljøforvaltning
- 1-årig bioteknologi
- 1-årig miljøteknologi
- 1-årig naturfag

Studiene er forskningsbaserte og gir deg spennende viten.

Besøk våre hjemmesider for mer informasjon om jobbmuligheter.

Vi slukker kunnskapstørst – og gir deg påfyll!

Besøk: www.lthm.no eller ring
62 54 16 37 (bio) • 62 54 16 47 (miljø) • 62 54 16 05 (studiekons.)
Høgskolen i Hedmark, avd. for landbruks- og naturfag, 2322 Ridabu

notiser

Kyoto-avtalen: Norge langt bak, selv med tiltak

Selv med regjeringens planlagte tiltak er Norge blant landene som ligger lengst fra sitt klimamål, viser tall fra FNs klimakonvensjon.

— Usikre tall som vanskelig kan sammenlignes, mener Børge Brende.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Tidligere har det blitt kjent at Norge ligger svært dårlig an til å nå sitt Kyoto-mål. Det viser prognoser for fremtidige utslipp som landene selv har innrapportert til FNs klimakonvensjon.

NÅR IKKE MÅLET

I et innlegg i VG i januar skriver miljøvernminister Børge Brende at tallene ikke tar hensyn til tiltak som regjeringen er i gang med å gjennomføre. Landenes planlagte klimatiltak er imidlertid rapportert inn til klimakonvensjonen. Når man sammenligner hvordan landene ligger an etter at tiltakene er satt i verk, ligger Norge fortsatt dårlig an. Bare åtte land vil i 2010 være

lengre fra sitt Kyoto-mål enn Norge, viser prognosene som er samlet inn og satt sammen av Grid Arendal, et informasjonskontor tilknyttet FNs miljøprogram.

— Basert på de tallene som er rapportert inn når vi ikke vårt Kyoto-mål, selv om tiltak som skal settes inn vil bringe oss nærmere, sier administrerende direktør Steinar Sørensen i Grid Arendal.

— USIKKERHET

Miljøvernminister Børge Brende mener det er betydelig usikkerhet knyttet til å sammenlikne ulike lands framskrivinger, blant annet fordi landene kan legge ulike forutsetninger til grunn.

— Denne usikkerheten blir neppe mindre om en går over til å sammenlikne framskrivinger som tar hensyn til effekten av planlagte tiltak, sier Børge Brende til Natur & miljø Bulletin.

— IKKE OPPDATERT

Prognosene viser at Norge i 2010 må redusere utslippene av klimagasser med 9,3 prosent for å nå vårt Kyoto-mål. Bare åtte land av 32 i sammenligningen ligger dårligere an enn Norge.

— Regjeringen arbeider nå med å realisere de mange og langsiktige tiltakene i Tilleggs-meldingen på klima. Vi har ikke et oppdatert anslag for hvor store utslippsreduksjoner vi kan forvente som følge av at nye tiltak gjennomføres, men vi har et stort potensial i forhold til nasjonale tiltak, sier Brende.

KVOTEKJØP

— Er det behov for ytterligere tiltak eller bør vi bruke de såkalte Kyoto-mekanismene - kjøp av kvoter og tiltak i andre land - for å oppfylle våre forpliktelser?

— Selv om det skal gjennomføres en rekke tiltak nasjonalt for å oppnå utslippsreduksjoner, har det hele tiden vært meningen at nasjonale tiltak må suppleres med en aktiv bruk av Kyoto-mekanismene. Adgang til å benytte Kyoto-mekanismene var en avgjørende forutsetning for ratifikasjon av Kyotoprotokollen

i Norge så vel som i de fleste industriland, sier Brende.

GULLFAKS

Steinar Sørensen i Grid påpeker at industrien har teknologi til å redusere utslippene, mens myndighetene sitter på virkemidlene.

— Ved Gullfaks-feltet i Nordsjøen har vi teknologi til å injisere CO₂, men Statoils beregninger viser at det ikke er lønnsomt. Det retoriske spørsmålet blir da om det finnes midler til å gjøre noe med dette?

Vil ikke nå sine forpliktelser

Disse landene ligger ikke an til å nå sine forpliktelser selv med ekstra tiltak (Tallene viser hvor mange prosent landene må redusere utslippene i 2010 for å oppfylle sitt klimamål).

Hellas	1,4
Liechtenstein	ikke tilgjengelig
Italia	1,9
Australia	ikke tilgjengelig
Sveits	2,4
Japan	4,1
Kroatia	4,1
Østerrike	6
Slovenia	6,5
Norge	9,3
Spania	9,5
Nederland	11
New Zealand	13
Belgia	13
Portugal	17,2
Canada	19
USA	ikke tilgjengelig
Danmark	ikke tilgjengelig

Disse landene ligger an til å nå sitt mål (med ekstra tiltak): Bulgaria, Tsjekkia, Tyskland, Estland, Storbritannia, Ungarn, Latvia, Polen, Russland, Slovakia, Sverige, Island, Finland og Frankrike.

Prognosene er innhentet fra FNs klimakonvensjon av Grid Arendal, og inkluderer landenes planlagte klimatiltak. Norge har forpliktet seg til at de årlige utslippene i perioden 2008-12 i gjennomsnitt ikke skal ligge mer enn 1 prosent over utslippene i 1990. Deler av målet kan oppfylles ved kvotekjøp og tiltak i andre land.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

KST MNDRE!

Ikke la engangsgrillen forsøple naturen. Kjøp produkter som varer i årevis.
Kast mindre.

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

EU skviser småfuglene

Når jordbruket moderniseres forsvinner mange småfugler. Mer enn en tredel av sanglerkene, vipene og gulspurvne har forsvunnet de siste tjue årene.

TONE MIKALSEN
tmi@naturvern.no

Fagkonsulent i
NOF, Ingar
Jostein Øien

Dette melder miljøorganisasjonen BirdLife International i en rapport som nylig ble offentliggjort. Av 453 fuglearter i Europa anses, cirka 150, å være direkte berørt av nye produktionsmetoder i jordbruket.

Rapporten viser at bestandene av 24 fuglearter er blitt redusert med over 30 prosent siden 1980, og størst er nedgangen i de jordbruksintensive landene i nordvest-Europa.

IKKE EN GREIN Å HVILE PÅ

Fagkonsulent Ingar Jostein Øien i Norsk Ornitologisk Forening sier at omleggingen fra mange små gårdsbruk til store og færre gårder fører til at stripene med

skog eller kratt, det såkalte lebel-tet, som skiller gårdene forsvinner.

— Denne skogstripene er tradisjonelt sett bra for det biologiske mangfoldet. Mange fuglearter lever der, men når skogstripene fjernes, har de ikke engang et tre å bygge rede i eller en grein å hvile på, sier han.

Nå frykter Graham Wyhne i Birdlife International at det samme skal skje i Øst-Europa når de blir EU-medlemmer.

— EUs mål om store avlinger

har for eksempel drevet bort åkerriksen i mange EU-land. Sammenhengen er så tydelig at man kan lese EU-grensen ut fra fuglens utbredelse, sier Wyhne i en pressemelding.

— MÅ TA LÆRDOM

Han mener regjeringen i de nye EU-landene må lære av utviklingen i EU, og advarer mot det som har skjedd i Storbritannia.

— Landsbyens dyreliv er sterkt redusert og vipen er forsvunnet helt, sier han.

Birdlife International peker også ut tornskate og åkerrikse som noen av de fugleartene som er mest berørt av det moderniserte jordbruket. De har stort sett forsvunnet fra sine hekkeplasser i Nord-Europa.

Tornskate er en av fuglene det har blitt færre av.

DIREKTIV IVARETAR FUGLEN

Men er det bare negative ting med EU? Øien i NOF sier at organisasjonen ikke har noe offisiell mening om EU, men at fugler også kan dra fordeler av EU-medlemskap.

— EUs fuglehabitat-direktiv er et sterkt verktøy for å ivareta en rekkefuglearter og deres leveområder innenfor EU, og siden vi ikke er medlem trenger vi ikke å ratifisere denne avtalen, sier Øien.

Bygger kompetanse på fuglevask

I Norge har sjøfugl alltid blitt avlivet hvis den er skadet etter oljesøl. I kjølvannet av "Rocknes"-ulykken bygges det nå opp kompetanse fuglevask.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Det er stor trafikk av olje langs norskekysten, og et eventuelt oljesøl kan komme til å true fuglearter som er utrydningstruet. Derfor var det ønskelig å bygge opp kompetanse i Norge på vask av oljeskadd fugl, forklarer leder Tom Sverre Tomren i Naturvernforbundet Hordaland.

"Rocknes" hadde ifølge Bergens Tidende 445 tonn tungolje,

67 tonn marin diesel og 21 tonn smøreolje om bord. Hundrevis av sjøfugl er oljeskadd etter forliset, der 18 mennesker omkom. De fleste fuglene var så oljeskadd at de ikke kunne reddes, og har blitt av-livet. Det er observert oljeskadd fugl i et stort område, også på områdets viktigste fuglebiotop, Herdla på Askøy. Oljen fra skipet når sannsynligvis ikke Herdla, men mange fugler har forflyttet seg dit etter å ha blitt oljeskadd andre steder.

Naturvernforbundet var med i oppbyggingen av vaskeprosjektet, sammen med blant andre NOAH, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Naturinformasjon og Dyrebeskyttelsen. Prosjektet er nå organisert med et eget styre, og har fått hjelp og opplæring av utenlandske eksperter med veterinærerfaring. Tomren oppfordrer Naturvernforbundets medlemmer til å delta i vaskeaksjonen som enkeltpersoner.

Tom Sverre Tomren med oljeskadd fugl.

— Vasking er ikke noe fullgodt alternativ til avlving, og det er et ganske lavt antall fugler som kan reddes. I tillegg er det kostnadskrevende og tar lang tid, så om man skal ha en vaskeberedskap må vurderes i ettertid, sier Tomren.

Rekordår for Svalbardkull

2003 ble et rekordår for kullproduksjonen på Svalbard med 3 millioner tonn. Danske og tyske kullkraftverk er storkunder.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Produksjonen fra Store Norske-konsernets to gruver Svea og gruve 7 på Svalbard endte i 2003 på 2 943 548 tonn. Det er en markant økning fra drøyt 2,1 millioner tonn året før.

Selskapets kullutvinning har økt kraftig de siste årene. I 1999 var den på 400 000 tonn. Salgsdirektør Venche Horseide forteller at 2003 ble et toppår, og at produksjonen i inneværende år kommer til å bli noe lavere.

Så godt som alt kullet fra Store Norske blir skipet ut. Selskapet solgte 2,83 millioner tonn av 2003-produksjonen. Av

dette ble 22 000 tonn brukt i kullkraftverket på Svalbard. Dessuten ble 116 000 tonn brukt til sementproduksjon i Norge. Resten blir eksportert til utlandet.

7 MILLIONER TONN

De største kullkundene er tyske kullkraftverk som i fjor kjøpte 573 000 tonn. Derest kommer metallurgisk industri i samme land. Den tredje største kundegruppen er danske kullkraftverk som kjøpte 499 000 tonn kull i fjor. Til sammen solgte det stats-eide selskapet 1,3 millioner tonn kull til europeiske kullkraftverk.

Ifølge Statens forurensnings-tilsyn gir forbrenning av ett kilo

kull utslipp av 2,52 kilo karbon-dioksid (CO₂). En årsproduksjon på 2,94 millioner kilo kull vil dermed gi utslipp på om lag 7,4 millioner tonn CO₂. Til sammenligning var de samlede norske utslippene av CO₂ i 2001 på 41,5 millioner tonn CO₂. Ifølge Store Norske er utslippene fra forbrenning av deres kull om lag 10 prosent lavere enn ved forbrenning av gjennomsnittlig kull.

KULL VIL ØKE

Forbrenning av kull bidro i 2001 til 38 prosent av CO₂-utslippene fra energiproduksjon, viser tall fra det internasjonale energibyrået (IEA). I sine prog-

FAKTA

Norsk kullproduksjon på Svalbard

ÅR	TONN PRODUSERT
1994	301 190
1995	292 094
1996	229 636
1997	255 243
1998	386 440
1999	399 940
2000	631 926
2001	1 787 784
2002	2 131 691
2003	2 943 548

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Store Norske-konsernet

noser frem til 2030 anslår IEA at utslippene fra kull vil fortsette å øke, selv om andre energikilder som olje og gass vil øke raskere.

Kristiansand vil utvide sitt Bussmetro-system hvis de får nok penger. (Foto: Dag M. Søyland)

Populær bussbelønning

De fem største byene i Norge har søkt om hele 176 millioner kroner i støtte til kollektivtrafikken, gjennom regjeringens belønningsordning.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

Det betyr at de aller fleste tiltakene som er skissert i byenes søknader, ikke vil få økonomisk støtte i år. Stortinget har kun satt av 75 millioner kroner til ordningen, som er ny av året. Regjeringen foreslo opprinnelig 100 millioner til ordningen, men beløpet ble redusert i høstens budsjettforlik med Arbeiderpartiet.

busslinjer og flere avganger på buss, trikk og båt. I Bergen skal bussene prioriteres i sentrumsgatene på bekostning av bilen, og man skal få flere kollektivfelt og bybane. Bergen ønsker 31 millioner fra ordningen.

— BELØPET MÅ ØKES

Trondheim kommune søker om 18 millioner kroner, og ønsker i tillegg å bidra med like mye penger fra kommunekassen for

å bedre tilbudet. De ønsker stambusslinjer med høy frekvens, reduksjon av antallet parkeringsplasser i sentrum og lavere billettpris. I Stavanger og Sandnes vil de, hvis de får 30 millioner kroner fra ordningen, redusere takstene og lage et bedre busstilbud til Høgskolen. I Kristiansand vil de bruke 22 millioner statlige kroner på parkeringstiltak, oppgardering av "bussmetro"-systemet i byen og

oppbygging av kollektivterminaler.

Tildelingen av midlene vil skje i løpet av våren, men mange gode tiltak vil bli skjøvet ut i tid på grunn av manglende midler.

— Dette er et signal til sentrale myndigheter om at beløpet må økes, mener Schlaupitz, som også ber om at kontrollen med at midlene faktisk blir brukt til kollektivtiltak og biltrafikkbegrensning blir streng.

AMBISJØS OSLOSØKNAD

— Det er gledelig at storbyene har ambisjoner om å iverksette tiltak som styrker kollektivtrafikken og demper bilbruken, sier Holger Schlaupitz i Naturvernforbundet.

Oslo har den mest ambisiøse søknaden i bunken, og ønsker hele potten på 75 millioner kroner selv. De ønsker støtte til blant annet felles elektronisk billettsystem i Osloregionen, bedre ruteopplysning, kollektivfelt, trafikkstyringsverktøy for stam-

Genplante skal finne landminer

Et dansk firma har utviklet en genmodifisert plante som skal finne landminer.

— Vi er virkelig spente på dette. Selv om det er tidlig i prosessen, forstår vi at dette har et stort potensial, sier Simon Østergaard, administrerende direktør i det danske bioteknologiselskapet Aresa Biodetection til Reuters.

Den genmodifiserte planten, som er en vårskrinneblom (Arabidopsis thaliana), blir rød når den kommer i kontakt med nitrogendioksid i bakken, som avgis fra begravde eksplosiver. Mellom tre og seks uker etter at planten er sådd, vil den skifte farge og identifisere hvor minene er begravd.

— Vi tror ikke vår metode vil gjøre konvensjonelle metoder overflødige. Den egner seg best

i områder som skal brukes til jordbruk, sier Østergaard.

Planten har blitt dyrket frem i lukket miljø. Nå håper Aresa Biodetection å komme i gang med kontrollerte tester dette året, før de ønsker å gå videre med testing i naturen. Selskapet ønsker også å fremstille vårskrinneblom som skal identifisere tungmetaller. Den genmodifiserte planten skal være ute av stand til å reproducere seg.

Miljøtorget

Natur & miljø
Bulletin

Annonser:

NOFO
www.nof.no

Sør-Trøndelag
Fylkeskommune

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE
Regionalavdelingen
Finansiering og utvikling
fylkets lokale- og regionale kollektivtrafikk

MELAND
KOMMUNE
Kommunalt teknisk avdeling

IRIS
www.iris-salten.no

TUSSA
www.tussa.no

TENK FØR DU HANDLER!
SORTER FØR DU KASTER!
SENNE
Sør-Trøndelag Miljøvern
Telefon 75 11 39 50

NORSK TIPPING

LILLEHAMMER KOMMUNE
Kommunen med vernet kulturlandskap
og bygningsmiljø, rent vann og kildesortering

Møre og Romsdal Fylkeskommune

NIF
Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.
Norsk Jernbaneforbund

VELUX®
TAKVINDUER
www.VELOUX.no

— Seismikk skremmer fisken

Studier i Barentshavet viser at fiskernes fangst av hyse og torsk falt opptil 70 prosent der det befant seg seismiske fartøy. Fiskere i Nord-Norge frykter dødt hav.

TONE MIKALSEN
tmi@naturvern.no

Et forskerteam bestående av Arill Engås, Svein Løkkeborg, Egil Ona og Aud Vold Soldal gjorde undersøkelser om effekten av seismikk i Barentshavet tidlig på 90-tallet. Undersøkelsen ble gjort innefor et område på 3 x 10 nautiske mil på Nordkappbanken.

— Trålefangsten av torsk og hyse ble redusert med 69 prosent, fra 556 kilo per trålerhal før skyting av luftkanoner, til 173 kilo under skytingen, sier forsker ved Havforskningsinstituttet, Svein Løkkeborg.

Da skytingen stoppet opp tok torskefangsten seg noe opp igjen, men ikke for hyse.

— Fem dager etterpå var

fremdeles ikke fangsten på samme nivå som før skytingen.

Forskningsrapporten viser at fangsten ble dårligere jo nærmere man befant seg det seismiske utstyret.

— SKREMMER FISKEN

— Ifølge vår forskning skremmer seismikk fisken, sier Løkkeborg.

Han konstaterer at debatten om oljeboring i Lofoten og Barentshavet dreier seg mer om oljeforurensning enn seismikk.

— Men det anbefales i konsekvensutredningen av oljeutvinning i Lofoten og Barentshavet at seismisk aktivitet begrensnes når gyting pågår. Egg og larver er ikke like svømmedyktig som fisken og kan ikke flykte, sier han.

“SKADER IKKE FISKEN”

“Seismikk skader ikke fisken, men det kan føre til reduserte fangster en periode”, står det i utredningen om oljeutvinning i Lofoten og Barentshavet.

“Ved en helåring petroleumsvirksomhet i Barentshavet må det settes i gang tiltak som følge av seismisk aktivitet. Forsøk under kontrollerte forhold viser at luftkanoner kan drepe fisk innen en avstand på to meter. Det er også forventet fisk på flukt og atferdsendringer for marine pattedyr”.

FRYKTER DØDT HAV

Fiskebåtreder Geir Skogheim fra Rypefjord sier at seismikk har vært en het debatt i Fiskarlaget i en årrekke.

—Fiskere som har erfaring

FAKTA

SEISMIKK

• Seismikk går ut på å kartlegge strukturer i jordskorpen ved hjelp av seismiske bølger, som er lavfrekvente lydbølger (under ca. 200 Hz).

• Den seismiske metoden brukes i leting etter olje og gass på norsk kontinentalsokkel, og metoden brukes i økende grad til kartlegging av hvordan oljefelt utvikler seg over tid ettersom oljen tappes fra feltet.

fra områder hvor det benyttes seismikk, merker at fisken skyr området, sier Skogheim. Skogheim er ikke overrasket over forskerens funn.

— Fiskerne merker at havet er dødt en lang periode etter seismikkbruk, sier han.

SFT: — Ammunisjon bør ligge i ro

I forbindelse med oppryddingen etter andre verdenskrig ble det dumpet ammunisjon i mange norske innsjøer.

Flere av dumpeplassene undersøkes i et landsomfattende prosjekt ledet av Statens forurensningstilsyn (SFT). Prosjektet omfatter blant annet kartlegging og undersøkelse av krigsetterlatenskaper.

Ifølge SFT lekker det ikke kjemikalier og tungmetaller fra den dumpede ammunisjonen i Randsjorden i Oppland.

Drikkevannet til Jevnaker kommune er heller ikke påvirket. SFT mener ammunisjonen bør bli liggende i ro og at områdene må merkes på kart.

— Seismikk er trolig et alvorlig miljøproblem i Norge

— Andre land har innført restriksjoner på seismikkbruk i følsomme havområder, men ikke oljelandet Norge, sier marinbiolog Per-Erik Schulze.

TONE MIKALSEN
tmi@naturvern.no

Per-Erik Schulze er skremt over hvor store påvirkninger av seismikkbruk som er dokumentert.

— Torsk reagerer 33 kilometer unna, hval flykter 100 km vekk. Fisk og sjøpattedyr bruker hørsel og egenprodusert lyd aktivt i sentrale livsprosesser, og legger om adferden totalt når de blir utsatt for seismikkstøy. De kan til og med få varig hørsel-

skade, færre avkom, eller rett og slett dø av det. Jeg skjønner ikke hvordan konsekvensutredningen kan konkludere med at seismikk ikke blir noe miljøproblem, når det skal skytes med luftkanonbatterier i ukevis i strekk med få års mellomrom i store kjerneområder for hval og kommersielle fiskestammer, sier han.

Schulze stusser over at seismikk ikke har vært nevnt med ett ord i oljedebatten om Lofoten og Barentshavet.

— I andre land er det innført restriksjoner på seismikkbruk i følsomme havområder, men ikke i oljelandet Norge. Jeg vil gå så langt som å påstå at seismikk vil være den mest akutte vidtrekkende og veldokumenterte miljøpåvirkningen fra oljleting og oljeboring i nord. Sannsynligvis er det allerede en alvorlig miljøpåvirkning i Nordsjøen.

Trått for salg av returpapir

Salg av resirkulerte papirprodukter og trykkeritjenester ga millionunderskudd og nedbemanning i 2003. Nå satser Hippopotamus AS på kjernevirksomheten og de miljøinteresserte.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Regnskapet for fjoråret er ennå ikke ferdig, men resultatet vil vise mer enn tre millioner i minus, forteller Dag Elgethun, konstituert daglig leder i Hippopotamus.

ETTERGA GJELD

Siden 1998 har Hippopotamus AS hatt ambisjoner om kraftig vekst. Strategien viste seg imidlertid å slå feil, og kreditorene måtte i fjor sommer ettergi halvparten av selskapets gjeld. Antall ansatte ble siste halvdel av fjoråret redusert fra 20 til 14.

— Strategien var at vi skulle kunne konkurrere med alle typer papir og varer, også overfor selskaper som ikke var opptatt av miljø, forteller Elgethun. Han legger ikke skjul på at fjorårets underskudd var dramatisk, men forteller at selskapet har egenkapital å tære på.

SAMARBEIDSPARTNER SLITER

Også samarbeidspartneren Hurum fabrikk - den eneste i Norge som resirkulerer drikkekartong - har slitt økonomisk. To ganger har fabrikkene gått konkurs, siste gang i august 2002 da produksjonen sto stille til mars i fjor.

— Tidligere importerte vi alt papir fordi norske produkter ikke fantes. Dermed påvirket vi norske produsenter til å lage resirkulert papir. Når vi har oppnådd det, er det trist dersom Hurum fabrikk og vi ikke klarer oss, sier Elgethun.

DISKUTERER STRATEGI

Hippopotamus skal nå samle seg om kjernevirksomheten og pleie

— Vi ber ikke om penger, men at folk kjøper varene våre, sier daglig leder Dag Elgethun i Hippopotamus, som satser på at salg av papir fra returkartong vil gi overskudd i år. (Foto: Audun Garberg)

de kundene som virkelig er opptatt av miljø.

— Er det aktuelt å satse på nye produkter?

— Vi er i dag sterkt involvert med Hurum fabrikk. Alt de kan lage av resirkulert drikkekartong er gode produkter for oss, forteller Elgethun, og legger til at hvert produkt har en historie.

— De fleste her i landet har jo en drikkekartong mellom hendene i løpet av dagen.

BEST I KLASSEN

— Har det at andre trykkerier og papirprodusenter også profilerer seg på miljø ført til at dere har mistet kunder?

— Større oppmerksomhet kan også gjøre at markedet vokser. Spørsmålet er om vi har vært flinke nok til å markedsføre oss som best i klassen, sier Elgethun. Han mener dessuten at konkur-

ransen på miljøsidene har dabbet noe av de siste årene.

— For ti år siden profilerte alle seg på miljø. Dermed druknet de som hadde dratt dette i gang. Nå har flere store aktører trukket seg tilbake, og de små vokser.

22 MILLIONER

Mens omsetningen i 2003 endte

på rundt 19 millioner kroner, budsjetterer Hippopotamus med 22 millioner i omsetning i år, og et regnskap som ender på plus-siden.

— Vi er helt avhengige av at våre kunder og venner er lojale og støtter opp om de vi står for. Vi ber ikke om penger, men at folk kjøper varene våre, sier Elgethun.

Bokspant bremser øldrikkning

Tysk ølkonsum gikk ned for fjerde år på rad i 2003. En nyinnført panteordning på bokser får skylden, melder Reuters.

— Selv den varmeste sommeren på hundre år kunne ikke veie opp for nedgangen i salget på grunn av politiske beslutninger, sier Erich Dederichs, som er talsmann for den tyske bryggeriforeningen.

Ølproduksjonen gikk ned med 2,1 prosent sammenlignet med 2002, men tyskerne ligger fortsatt høyt på statistikken over øldrikkende nasjoner.

Fjorårets produksjon var nok til å fylle mer enn 10 000 50-meters svømmebasseng med olympiske mål. Bare tsjekkere og irer drikker mer øl enn tyskere.

Ingen øko-satsing fra Tine

Tine vil ikke satse offensivt på økologiske produkter i året som kommer. Selskapet er misfornøyd med salget av øko-melk.

OYSTEIN BERNTZEN
oib@tine.no

Tine produserer per i dag økologisk lettmeik, letrømme, Norvegia og fruktyoghurt. Men til tross for at produksjonen av lettmeik fra 2002 til 2003 økte fra 17 til 20,7 millioner liter, har ikke salget av den økologiske melken utviklet seg slik Tine ønsket.

— Det siste halvåret viste dessverre en nedgang på 2 prosent. Selv ikke en informasjonskampanje fra Statens landbruksforvaltning klarte å dempe dette, sier seniorrådgiver i Tine, Gjermund Stormoen.

FEIL FOKUS?

Han har ingen klar analyse av hvorfor det ble slik, men ser kampanjens fokus som en mulig årsak.

— Kampanjen la stor vekt på

dyrenes velferd. Kanskje er det slik at den kjøpergruppen med størst vekstpotensiale, er den som ut fra egeninteresser kjøper økologiske produkter. Jeg mener da de som er opptatt av helse og sunn livsstil, sier Stormoen.

ØKT SALG AV LETTRØMME

I mellomtiden har Tines økologiske letrømme hatt en vekst på 5 prosent, hvilket gir den en høy markedsandel i økologisk sammenheng. Salget av Ø-merket fruktyoghurt vokser også, men er fremdeles mikroskopisk på det store markedet.

— Vi vil for ikke satse mye på markedsføring av Ø-merkete produkter i år, rett og slett fordi vi har få positive erfaringer med det. I den grad vi gjør det, blir det gjennom å støtte kampanjene til Oikos, sier Stormoen.

Han understreker også at selv om det er tvilsomt at nye pro-

Tine er skuffet over salget av øko-melk - tross salgsøkning fra 2002 til 2003.

dukter blir lansert, er det uaktuelt å fjerne noen av de eksisterende varene fra hyllene.

Dramatisk økning i resistente insekter

Problemene med insekter som blir resistente mot sprøytemidler, har økt dramatisk de siste 20 år. Derfor må avhengigheten av kjemiske sprøytemidler reduseres.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

Det skriver forskerne Nina Svae Johansen og Einar Nordhus ved Planteforsk. I en artikkel som publiseres på Plantemøtet Østlandet 12. februar foreslår forskerne at myndigheter, forskningsmiljøer, veiledningstjeneste og dyrkere må samarbeide for å hindre en større oppbygging av resistens hos viktige skadedyr.

FORSTERKENDE PROBLEM

— Mange insektmidler har blitt brukt for ensidig og for ofte. Det har ført til at de individene som har utviklet resistens mot mid-

delet får en reproduksjonsmessig fordel når det sprøytes. Dermed forsterker problemet seg fra generasjon til generasjon, og til slutt er de fleste individene blitt resistente, sier Nina Svae Johansen.

Når sprøytemidlene ikke virker lenger, er det fristende for produsentene å benytte større doser, eller blande flere ulike sprøytemidler med hverandre. Dette gir fare for større opphopning av gift i maten, og kan gi utilsiktede virkninger. Selv om problemet kanskje er større i mange andre land, understreker Johansen at det også er grunn til å ta problemet alvorlig i Norge.

De siste årene har det blitt påvist resistens hos flere viktige skadedyr i Norge.

— I tillegg har vi fått henvendelser fra Sverige og Finland om at problemene med resistente skadedyr øker. Vi vil derfor fortsette undersøkelsene i 2004, sier Johansen.

KAN HINDRE MATPRODUKSJON

I Norge er det ofte kun lov til å bruke ett eller to kjemiske bekjempingsmidler mot mange skadedyr. Dette fører til økt bruk av akkurat disse midlene, og større fare for at skadedyrene blir resistente. I artikkelen fore-

slår derfor forskerne at alternative bekjempingsmetoder tas mer i bruk, og at man satser mer på å forebygge skadedyrangrep. Hvis ikke avhengigheten av sprøytemidler reduseres, kan matproduksjon og produksjon av pryddplanter bli skadelidende.

— Det kan bli vanskelig å produsere enkelte planter, hvis skadedyrangrepene er regelmessige og dyrene er resistente mot det eneste middelet som er lovlig å bruke. Derfor er det viktig å hindre oppbygging av resistens, og satse mer på biologisk bekjempelse, sier Johansen.

Russerne må rydde opp i miljøgifter

Russerne er for første gang pålagt å fjerne oljesøl og miljøgifter rundt Barentsburg og Pyramiden.

TONE MIKALSEN
tone.mikalsen@naturvern.no

Sysseimannen på Svalbard som har sendt varsel om pålegg til det russiske gruveselskapet Trust Artikulgol. Sysseimannen ber russerne finne tiltak for å stoppe utlekkingen av tungmetaller fra en steintipp i Barentsburg, og de blir også bedt om å ta hånd om oljesøl fra den fraflyttede bosetningen Pyramiden.

Dette er første gang sysse-

imannen gir en russisk bosetning et slikt pålegg. De kommer etter flere omfattende miljøundersøkelser utført av Norsk Geoteknisk Institutt (NGI).

RENNER UT I FJORDEN

Ifølge NGIs rapporter er miljøgiftene PAH og PCB påvist ved en steintipp i Barentsburg.

Disse renner rett ut i fjorden, og NGI utelukker ikke at spesialavfall har vært deponert i tippen.

DRIVSTOFFLAGER

I Pyramiden, den russiske bosetningen i Billefjorden som ble fraflyttet i 1997, er det påvist syv ulike områder med forurensning. Verst er det ved et drivstofflager hvor NGI fant oljeforurensning nedenfor tankanlegget.

Saksbehandler på sysseimannens kontor Synnøve Lunde går ut i fra at russerne rydder opp selv om de har hatt vekslende erfaring med den slags problematikk. Hun presiserer at russerne

FAKTA

PCB OG PAH

• Stoffgruppen PAH (polyaromatiske hydrokarboner) består av mange forskjellige forbindelser. Noen av disse er giftige, arvestoffskadelige og kreftfremkallende.

• PCB bedømmes som en av verdens farligste miljøgifter, og kan få alvorlige konsekvenser for menneskers helse.

KILDE: MILJØSTATUS OG WWW.PCB.NO

ikke har vært verre enn andre som har hatt virksomhet på Svalbard.

— Vi vil kontrollere oppryddingen over sommeren, opplyser hun.

Frykter for PCB-innsamling

Statens forurensningstilsyn (SFT) mener finansieringen av ordningen for innsamling av PCB-holdige vinduer er for spinkel. De frykter for ordningens fremtid.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

“Retursystemet ser ut til å fungere bra, men SFT har mottatt melding om at finansieringen ikke er tilstrekkelig for å sikre behandling av de innsamlede vinduene”, skriver tilsynet i en pressemelding. De er bekymret for at vinduer med PCB-holdig materiale skal havne i naturen, og ikke bli destruert på forsvarlig vis. Isolerglassruter regnes som den største PCB-kilden i Norge i dag, og ifølge SFT skiftes slike vindusruter ut i et tempo som frigjør 50 kilo PCB hver dag.

— Jo, vi sliter med vårt økonomiske fundament, på grunn

av at mengden inn-samlede vinduer ligger høyere enn hva vi hadde regnet med, sier daglig leder Eirik Wormstrand i Ruteretur, selskapet som driver returordningen for PCB-holdige vinduer.

AVHENGIG

Han forteller at selskapet er avhengig av vederlag fra produsenter og importører av isolerglass for å kunne drive innsamlingsordningen. Alle norske produsenter av isolerglass betaler i dag inn til returordningen, mens flere importører ikke gjør det.

— Vi har forsøkt å få store statlige aktører, som Statsbygg og Forsvarsbygg, med på å

garantere at de benytter seg av isolerglassprodusenter som er tilknyttet vår ordning. Dette har de ikke villet gjøre, selv om miljømyndighetene har oppfordret dem til dette, forteller Wormstrand.

TREGE

Han forstår SFTs skepsis, men bedyrer at Ruteretur gjør hva de kan for å bedre sin økonomiske stilling.

— Da staten sluttet å finansiere retursystemet ved nyttår, var bransjen trege til å komme i gang med finansieringen av ordningen. Nå er imidlertid det meste på plass, og vi jobber intenst for å bedre økonomien, sier en optimistisk Wormstrand.

Tigren får føle det på kroppen

Den bengalske tigren er en truet art. Store deler av dens leveområder er forsvunnet, og krypskyttere har kostet flere hundre tigere livet. Bruk av tiger-kroppsdeler i tradisjonell kinesisk medisin er en voksende trussel mot dette vakre kattedyret, skriver WWF i en pressemelding.

For å bedre bengaltigrens framtidsutsikter har WWF bidratt til å skape en “biologisk korridor” mellom India og Nepal. Flere uavhengige kilder har nå bekreftet at den bengalske tigren og den asiatiske elefanten benytter seg av korridoren, som knytter Royal Bardia nasjonalpark i Nepal sammen med Katamaghat Wildlife Sanctuary i India.

Et av målene for det WWF-initierte Terai Arc Landscape-programmet har vært å utvide leveområdet for tiger og elefant ved å gjenopprette landskapskorridoren, som tidligere knyttet Nepal sammen med India.

Fett og slett

Vi blir rikere og fetere, men ikke lykkeligere, ifølge årets utgave av State of the World.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

1,7 milliarder mennesker - mer enn en fjerdedel av verdens befolkning - er nå medlemmer av "konsumentklassen", skriver State of the World 2004, utgitt av Worldwatch Institute. Forbruksveksten bidrar til at naturområder forsvinner og ressurser høstes i for høyt tempo. Selv om man har alternativer kommer fortsatt 90 prosent av papiret vi bruker fra trær. Samtidig viser anslag at 75 prosent av de globale fiskeressursene høstes i et tempo som er på eller over grensen for hva som er bærekraftig.

ADVARER MOT KINA

Nok en gang roper instituttet varsko mot utviklingen i Kina. I årets utgave av verdens mest leste miljørapport påpeker de at 240 millioner kinesere har havnet i "konsumentklassen".

— Mens kinesere og indere i gjennomsnitt konsumerer langt mindre enn nord-amerikanere og europeere, kan India og Kina smykke seg med en kombinert konsument-klasse som er større enn i hele Vest-Europa, sier Lisa Mastny, en av rapportens forfattere.

DOBBELT FORBRUK, SAMME LYKKE

USA troner imidlertid suverent på toppen av forbrukspyramiden. Her er det flere privatbiler på veiene enn innbyggere med førerkort. Størrelsen på nye hus har økt med 38 prosent fra 1975 til 2000, selv om antall beboere har gått ned i perioden.

Større materiell velstand har imidlertid ikke brakt lykke til

USA har flere privatbiler på veiene enn innbyggere med førerkort. Størrelsen på nye hus har økt med 38 prosent fra 1975 til 2000, selv om antall beboere har gått ned i perioden.

amerikanske hjem, ifølge rapporten. En tredjedel av amerikanerne sier i dag at de er "svært lykkelige", noe som tilsvarer andelen i 1957 da innbyggerne bare hadde halvparten så mye å rutte med. Worldwatch mener også at amerikanerne er overarbeidet, og viser til at de årlig tilbringer tilsvarende ni uker mer tid på jobben enn en gjennomsnittlig europeer.

IKKE BARE GALT

Worldwatch slår samtidig fast at mange grupper har behov for økt konsum.

— De nesten tre milliarder menneskene som knapt overlever med mindre enn 2 dollar dagen må øke sitt konsum for å

tilfredsstille grunnleggende behov for mat, rent vann og sanitære forhold. Og i Kina sørger rushet for å tilfredsstille konsumentenes raskt voksende behov for å stimulere økonomien, skape jobber og tiltrekke utenlandske investeringer, sier medforfatter Brian Halweil.

FLERE LØSNINGER

State of the World skisserer en rekke tiltak for å redusere problemene ved forbruksveksten. En grønn skattereform kan, i kombinasjon med produksjonsstandarden og annen regulering, sørge for at produsentene betaler for skader på miljøet. De viser også til at en rekke land har pålagt produsenter å "ta tilbake"

Brende lover å følge opp

Miljøvernminister Børge Brende lover å følge opp arbeidet for bærekraftig produksjon og forbruk.

I egenskap av sitt verv som leder for FN's kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD) har Brende skrevet forordet i årets utgave av State of the World. Her forteller han at CSDs møte i april kommer til å sette i gang et tiårs-program for bærekraftig produksjon og forbruk. Bakgrunnen er et vedtak fra FN-toppmøtet i Johannesburg i 2002 om at produksjon og forbruk må endres fundamentalt for å oppnå bærekraftig utvikling globalt.

Mye av ansvaret for endringer i forbruket faller ifølge Brende på de rike landene. Ikke bare på grunn av at de forbruker mest, men også fordi de kan hjelpe fattigere land til å hoppe bukk over valg som ikke er bærekraftige.

Børge Brende skisserer løsninger i form av miljømerkede produkter og prinsippet om at forurensere skal betale.

"Som rapportens forfattere påpeker, det som mangler nå er besluttsom handling", konkluderer miljøvernministeren.

produktene ved slutten av deres levetid. Slike regler kan kombineres med forbud mot deponering og forbrenning.

Den norske utgaven av State of the World - Jordens Tilstand - blir lansert 10 februar.

Vårt luksusforbruk - og alternativene

Produkt:	Årlig forbruk (i kr):	Sosialt eller økonomisk mål:	Årlig kostnad:
Sminke	121 milliarder	Reproduktivt helsestell for alle kvinner	81 milliarder
Mat til kjæledyr	114 milliarder	Fjerning av sult og feilernæring	128 milliarder
Parfyme	101 milliarder	Universelle lese- og skriveferdigheter	34 milliarder
Havcruise	94 milliarder	Rent drikkevann for alle	67 milliarder
Iskrem i Europa	74 milliarder	Vaksinering av alle barn	9 milliarder

London satser på sol

Et "betydelig flertall" av nye hus og leiligheter i London skal heretter få energi fra solpaneler.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Planen vil bli signert av myndighetene denne måneden, og vil dermed tre i kraft. Andelen boliger som skal ha solvarme eller solceller, vil imidlertid ikke bli spesifisert før senere i år, skriver avisen The Independent. Bak planen står Londons ordfører

Ken Livingstone, som selv har solcellepanel på taket av sitt hjem i Cricklewood, nord i byen.

VARIERTE REAKSJONER

Reaksjonene på de nye reglene varierer. Arkitekt Steve Proctor sier at noen må gå foran slik at solenergi blir kostnadseffektiv. Pierre Williams, talsmann for husbyggernes organisasjon, sier

de økte kostnadene vil forsterke mangelen på billige hushold. Han mener pengene i stedet burde bli brukt på å forbedre eksisterende hushold.

Selv sier Livingstone at solcellene på hans eget tak dagen lang sender energi tilbake i det nasjonale el-nettet.

12 MILLIARDER I SKATTELETTE

Den britiske regjeringen presenterte i fjor en "hvitbok" om fremtidens energiforsyning. Den slår fast at landet kan kutte utslippene av klimagassen CO₂ med 60 prosent innen 2050, til

en kostnad som tilsvarer mellom 0,5 og 2 prosent av BNP i 2050. Planen setter ikke klare mål for hvor mye energi som skal komme fra fornybare energikilder, men gjentar regjeringens tidligere mål om at disse skal stå for 10 prosent av elektrisitetsproduksjonen i 2010. Dagens skattelette på rundt 1 milliard pund årlig (over 12 milliarder kroner) skal bidra til at andelen fornybar energi dobler seg i tiåret etter 2010. Dette vil også bidra til å erstatte landets synkende produksjon av kull, olje, gass og atomkraft.

Statskog uten vurderingsevne?

Innlegg sendes
redaksjonen@naturvern.no

leserinnelegg

Det forundrer oss at Statskog Nordland har tatt på seg opp-

draget å hogge i regnskogsområdet Øverengmoen i Hemnes kommune. Skogeierforeninga Nord, forskere og fylkesmen-

nene i Nordland, Sør- og Nord-Trøndelag jobber i et felles utvalg for å revidere forvaltninga av kystregnskogen. Mens utvalget vurderer dagens forvaltning og ser på hvordan den påvirker de truede artene, venter Skogeierforeninga Nord med å hogge. I motsetning til Statskog tar Skogeierforeninga ansvar for at deres hogst skal være kvalitetssikret.

I intervjuet i Natur og Miljø Bulletin nr. 2, 2004 vil ikke skogsjef Arild Stokke i Statskog Nordland kommentere om de ser noen miljøinnvendinger mot hogst i området. Han viser til at det må myndighetene vurdere. Dette er for dårlig. Statskog er styrt av Landbruksdepartementet og burde ha en klar miljøprofil og målsetninger for sin forvaltning. Det burde ikke være tvil om at Statskog burde holde seg unna et område hvor Skogeierforeninga ikke vil hogge fordi de venter på miljøvurderinger.

Fra Statskogs formål kan vi lese følgende: "Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt naturvern og tas

hensyn til friluftslivet. Ressursene skal utnyttes balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre." Det kan virke som Statskog Nordland sluttet å lese etter første setning. Isteden for å undergrave Skogeierforeninga Nord sitt arbeid for en forsvarlig forvaltning av kystregnskogen burde Statskog være ledende på miljøsidan i skogforvaltningen.

Statskog Nordland har tidligere vist dårlig skjønn og hogd i det verneverdige området Holmvassdalen. Nå viser de igjen at de ikke klarer å ta med miljøvurderinger i sine forvaltningsbeslutninger. Vi krever at Statskog nasjonalt griper inn og sikrer tydelige miljøstandarder avdelinga i Nordland kan jobbe etter. Vi kan ikke være bekjent av å ha en statsforvaltning som ikke tar miljøet på alvor.

AASE KRISTINE AASEN LUNDBERG,
REGIONSEKRETÆR TRØNDELAGE
NATUR OG UNGDOM

INGVILD MELVÆR HANSSEN, TRONDHEIM STUDENTLAG
AV NATUR OG UNGDOM OG NATURVERNFORBUNDET

Finsefondet

DELER UT STIPENDIUM TIL
VERN AV FJELLNATUR

Finsefondet ønsker å støtte forskning, undersøkelser og tiltak som tar sikte på å verne norsk fjellnatur.

Styret har i år 2004 anledning til å dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 – 300 000 kroner.

Alle personer, organisasjoner eller bedrifter som faller inn under fondets formål, kan søke.

Søknadsfrist 1. mars 2004.

Mer info på www.naturvern.no/finsefondet eller ved henvendelse til Norges Naturvernforbund, Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00, Faks: 22 40 24 10

Kommunal naturforvaltning: Forbannelse eller velsignelse?

leserinnelegg

Staten ønsker å overføre mer ansvar for å forvalte natur til kommunene. I Naturvernforbundet hører vi stadige advarsler om at kommunene har for dårlig kunnskap og evne til å prioritere natur og miljøvern. Er ikke dette argumentet litt for enkelt?

Jeg har i lang tid vært engasjert i kampen mot Regionfelt Østlandet, og i denne saken har vi opplevd det stikk motsatte. På kommunalt og fylkeskommunalt nivå har dette naturødeleggende prosjektet møtt sterk motstand. Helt fra den tida hvor det var tre såkalte "alternativer", og fram til i dag hvor regionfeltet er vedtatt etablert i Åmot kommune i Østerdalen.

De tre "alternativene" til Regionfelt Østlandet; Gråfjell, Holmsjøen og Gravberget, var plassert i fra Åmot kommune i nord til Våler i sør. Planene møtte unison motstand i alle berørte kommuner og på fylkesnivå, men til lite nytte. I mars 1999 vedtok Stortinget å etablere Regionfelt Østlandet i Gråfjellet i Åmot kommune.

Området som Forsvaret har valgt å kalle "Gråfjellet" var av Åmot kommune regulert til natur, landbruk og friluftslivs-område, med vekt på at det ikke skulle bygges hytter i kjøle-områdene. Dette gjorde området perfekt for Forsvaret - et stort naturområde uten hytteei-ere som ble direkte berørt. En svært lite takknemlig gave til en kommune som hadde valgt å sette av et stort naturområde.

Ved utarbeiding av ny reguleringsplan har Åmot kommune forsøkt å regulere utslipp til

I Sverige har kommunene vetorett mot statlige tiltak som Regionfelt Østlandet. Dette hadde vært en måte å styrke kommunene mot statlige overgrep, både mot lokalsamfunn og miljø, på den måten som har skjedd i regionfeltssaken.

grunn og støyforurensning, men den gang ei. Utbyggeren, Forsvarsbygg, fremmet innsigelse på reguleringene og fikk medhold av Miljøverndepartementet "på grunn av særlige hensyn". Så mye for en kommune som prøver å bruke plan og bygningsloven til å fremme natur og miljøhensyn.

I Sverige har kommunene vetorett mot statlige tiltak som Regionfelt Østlandet. Dette hadde vært en måte å styrke kommunene mot statlige overgrep, både mot lokalsamfunn og miljø, på den måten som har skjedd i regionfeltssaken.

Historien om regionfeltet er ment å illustrere det opplagte, en sak har alltid minst to sider. I noen tilfeller er det kommunene som tar ansvar og setter natur og miljø først. I andre

tilfelle er det staten. Jeg tror at avgjørende for hvilke hensyn som blir tatt er i hvilken grad beslutningstakeren har nærhet til de interesser som truer natur og miljø. Dette kan for eksempel illustreres gjennom regionfeltssaken. I dette tilfellet har staten nærhet til Forsvaret, kommunen til sitt naturmiljø og andre verdier i lokalsamfunnet.

Åpning av Barentshavet og områder i Skagerrak for oljeutvinning er et annet eksempel, sterke næringsinteresser med stor grad av nærhet til det statlige apparatet har hatt sin mulighet til å utøve press. I andre tilfeller sitter kommunene med nærhet til næringsinteressene, og kommer i ei vanskelig klemme.

En måte å løse dette på lage et forvaltningssystem med gode

ankemuligheter ved kommunale vedtak - slik at andre uten samme nærhet interessene kan vurdere saken. OG et system der kommunen har veto mot statlige vedtak enten utsettende, slik at kontroversielle saker må vedtas av to Storting, eller permanent, med unntaksbestemmelser i særlige tilfeller. Det er viktig at "særlige tilfeller" ikke defineres på en slik måte at vetoen blir meningsløs, men at man for eksempel slipper å bygge en jernbane dobbelt så lang for at en kommune ikke vil ha den gjennom sitt areal, dette ville bli noe tilsvarende det vetosystemet som finnes i Sverige.

AV HILDE SOLLI, VARA I NATURVERNFORBUNDETS SENTRALSTYRE

Innlegg sendes
redaksjonen@naturvern.no

Siden sist

Skip

• Norges Miljøvernforbund krever at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité gransker oljevernaksjonen etter Rocknesforliset, skriver Bergensavisen.

• ExxonMobil (Esso) er dømt til å betale 46,6 milliarder kroner i erstatning og renter etter utslippet av 39 000 tonn olje fra skipet "Exxon Valdez" i Alaska i 1989, melder NTB. Oljeselskapet anker avgjørelsen.

• 53 norske skip ble i 2003 holdt tilbake i utenlandske havner etter inspeksjoner om bord. Dette er en økning på drøyt 50 prosent i forhold til 2002, skriver Aftenposten. Årsakene varierer fra manglende sikkerhetsforhold og utilstrekkelige sertifikater for mannskap og fartøy til dårlig vedlikehold og ubetalte lønnskrav.

Energi

• Haldenreaktoren lekker

mer enn to liter radioaktivt tungtvann hvert døgn. Det framkommer i et nytt notat fra eieren av reaktoren, melder Bellona web. Statens Strålevern til lot likevel oppstart av reaktoren i slutten av januar, etter at den har vært stengt siden i fjor sommer da det ble funnet flere sprekker i kjølekretsen.

• Samtidig starter det svenske atomkraftverket Barsebäck opp sin andre reaktor etter et halvt års stans, melder NTB-TT. Reaktoren ble først stengt for vedlikehold, da det ble oppdaget lekkasje i kondenseringsanlegget og svake sikkerhetsrutiner.

• Generaldirektør i Norsk Hydro, Eivind Reiten, ber om en politisk aksjon langs kysten for få lov å lete etter olje og gass utenfor Nord-Norge. Miljøbevegelsens litt tabloide oppslag har vunnet litt for lettvin fram, sier generaldirektøren til NRK.

• Leder av Stortingets energi- og miljøkomite, Bror Yngve Rahm (Krf), sier til Dagsavisen at han synes planene om et gasskraftverk med CO₂-håndtering i Grenland er "interessante". Olje- og energiministeren er forventende til hvorvidt prosjektet kan få statlig støtte.

Skagerak Energi lanserte planene i desember.

• Et hemmelig nettverk med Arbeiderparti-politikere og næringslivsledere har eksistert i over 20 år, avslører Dagsavisen. Blant medlemmene er Jens Stoltenberg, Olav Akselsen og ECON-sjef Kjell Roland. Oljegruppa har imidlertid blitt holdt skjult for partiets miljøpolitikere slik som Thorbjørn Berntsen.

Rovdyr

• Jaktkvoten for gaupejakta i 2004 er på 49 gauper, melder Direktoratet for naturforvaltning. I fjor var kvoten på 85 gauper, hvorav 62 ble felt. Gaupebestanden er på landsbasis redusert med rundt 35 % fra 1996 til 2003.

Naturvern

• Arbeiderpartiet vil gjøre store deler av Østfoldkysten til skjærgårdspark, skriver Aftenposten. Forslaget omfatter arealer som tidligere er brukt av Forsvaret eller som tilhører prestegårder, samt ubebygde holmer, skjær og strandsoner, fra Nordre Jeløy til svenskegrensen. Dessuten betydelige områder av Glomma-deltaet og bassenget innenfor Hvaler.

• Miljøverndepartementet sendte 28. januar søknad om å få Geirangerfjorden

og Nærøfjorden på den eksklusive verdensarvlisten til UNESCO i Paris.

Forbruk

• Nærings- og handelsdepartementet har laget en miljøveileder for offentlige innkjøpere. Se: www.odin.dep.no/nhd

• Loven om rett til miljøinformasjon trådte i kraft fra 1. januar. Loven gir alle innbyggere rett til å etterspørre miljøinformasjon om varer og tjenesters effekt på miljøet gjennom levetiden, skriver Teknisk Ukeblad.

Skog

• I en meningsmåling utført av AC Nilsen svarer femti prosent av de spurte svarer nei på spørsmålet om skogbruket tar nødvendige miljøhensyn i skogdriften. 41 prosent svarer ja, mens ni prosent vet ikke. Målingen er gjennomført på oppdrag fra WWF-Norge, skriver Adresseavisen.

Samferdsel

• Statens vegvesen i Hordaland har fått et forelegg på en million kroner for et ulovlig inngrep i det vernede vassdraget i Oddadalen.

Sør-Trøndelag
Fylkeskommune

kalenderen

17. FEBRUAR

Bærekraftige boligområder - Erfaringer fra praksis
Arr: Norske Arkitekters Landsforbund. Tlf. 23332500

4. - 5. MARS 2004

Avfallsdagene 2004. Konkurransen om ressursene - avfall til begjær. Oslo. Mer informasjon: 22 40 29 38.

19. - 21. MARS 2004

Oljekonferansen 2004. Oslo.
Arr: Stopp Goliat alliansen
e-post: olje@nu.no

29. - 30. MARS 2004

International Sustainable Development Research Conference
Sted: Manchester, England
Arr: ERP erpenvironment
www.erpenvironment.org

20 - 21. APRIL

Carbon Market Insights 2004.
Amsterdam.
www.pointcarbon.no

redaksjon

REDAKTØR:

Audun Garberg | Tlf. 22 40 24 25
ag@naturvern.no

REDAKSJON:

Kristian S. Aas | Tlf. 22 40 24 23
kristian.aas@naturvern.no
Tone Mikalsen | Tlf. 22 40 24 24
tmi@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år (privat) 650 pr. år
(bedrifter) ANNONSER: HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 20.02.2004

Skryter hemningsløst av vegutbygging

De synes vegutbyggingen er så vakker at de nærmest får klump i halsen. Men målløse blir de ikke: — Eksepsjonelt fint. Sier Naturvernforbundet i Møre og Romsdal.

Stigedalsveien går i et vakkert dallandskap mellom Volda og Eid kommune. (Foto: Statens vegvesen)

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Stigedalsveien går gjennom Bjørkedalen og Stigedalen i kommunene Volda og Eid. Veien slynger seg gjennom et vakkert dallandskap nært den varig vernede Stigedalselva og andre naturområder. I fjor ble denne delen av E 39 opprustet av Statens vegvesen. Naturvernforbundet er så fornøyd med arbeidet at de har nominert utbyggingen til "Vakre Vegers Pris".

UNIK UTBYGGING

— Veien er opprustet i bredden og rettet ut, uten at en stein er plassert i elva. Jeg har aldri sett en veiutbygging som er så pent

utført, sier Edvard T. Sandvik i Naturvernforbundet i Møre og Romsdal.

— Dette er et ekstremt trangt dalføre som stuper ned i en elv. Utbyggingen er gjennomført på en måte vi som naturvernere ikke trodde var mulig før vi så det utført.

— Og hvilke veiutbygginger vil dere slåss for fremover?

— Når vi har sett at dette er mulig vil vi fortsette å slåss for opprusting av dagens traseer, fremfor nyutbygginger som i mye større grad ødelegger naturen, sier Sandvik.

ESTETISK UTFORMING

Vakre Vegers Pris ble opprettet av Statens vegvesen for å stimu-

lere estetisk utforming av vegane, og skal i år deles ut for 12. gang. Foruten vegdirektøren består juryen av medlemmer fra Norske landskapsarkitekters forening, Norske Arkitekters Landsforbund, Norske Sivilingeniørers Forening, Riksantikvaren og styret for Utsmykkingsfondet for offentlige bygg. Vinnerprosjektene må ivareta hensyn til miljø, sikkerhet og fremkommelighet.

Sist gang prisen ble utdelt var i 2002 da den gikk til miljøgaten og torget i Drøbak. Blant tidligere års vinnere finner vi også Lysefjordbrua i Rogaland, Mannheller ferjekai i Sogn og Fjordane og gang- og sykkelveien ved fylkesvei 382 i Hafrsford.

"Busstransport er for meg utenkelig, hvis jeg ikke blir bastet og bundet og hivd innpå en buss."

HARALD BERG, BYSTYREREPRÆSENTANT FOR FRP I TRONDHEIM, I ET LESERINNLEGG I ADRESSEAVISEN